

תאריך עדכון: 16.06.2021

שם מחלקה: תלמוד

שם ומספר הקורס: מועדי ישראל בהתפתחותם

09-1071-01

שם הקורס באנגלית: Jewish Holidays in their Development

שם המרצה: ד"ר חיים בורגנסקי

סוג הקורס: מתקדם

היקף שעות: 2 ש"ש

סמסטר: שנתי

שנת לימודים: תשפ"ב

אתר הקורס באינטרנט: lemida.biu.ac.il

א. מטרות הקורס ותוצרי למידה:

מטרת הקורס ותוצרי למידה:

הסטודנט יכיר את הגישה המחקרית לנושא התפתחות ההלכה, את השכבות הבסיסיות של ההלכה וגורמים אפשריים לשינויים בה. הסטודנט יכיר סוגיות הנוגעות למועדי ישראל ומשמעותם על פי הגישה המחקרית של התפתחות ההלכה.

ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים:

הקורס ילמד את תולדותיהם של הלוח העברי ומועדיו, תוך עמידה על הרבדים ההיסטוריים הבסיסיים של התפתחות המועדים, ועל גורמיה של ההתפתחות. במהלך הקורס ינתחו מקורות רבים מסוגים שונים, מן המקרא ועד חיבורים מאוחרים, על מנת לתת תמונה רחבה ככל האפשר של הסוגיות הנידונות. נושאי הלימוד העיקריים יהיו הלוח העברי והתפתחותו, משמעותם של מועדי תשרי, סוגיות הנוגעות לחג הפסח ומועדי ספירת העומר.

מהלך השיעורים:

הקורס הינו קורס מתקדם. ההרצאות תועלנה מדי שבוע לאתר הקורס, ובמקביל תועלנה הפניות לחומר קריאה הנלווה להרצאות אלה. במהלך השנה תינתנה מטלות חובה שציוניהן יהיו חלק מהציון הכללי.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	הערות
1	על מחקר התפתחות ההלכה	כל הרצאה מלווה במאמרים מחקריים אותם יש לקרוא ולענות על פיהם על מטלות. המאמרים מופיעים באתר הקורס
2	ההלכה בתנ"ך	
3	ההלכה בספרים החיצוניים	
4-5	ראש השנה	
6-7-8	עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים	
9-10	חנוכה	
11-12	סוכות וחג האסיף	
13	משמיני עצרת לשמחת תורה	
14-15	הלוח העברי	
16-17	הלוח העברי – השנה המעוברת	
18	חג הפסח וחג המצות	
19-20	הטיפול בחמץ	
21	ליל הסדר	
22-23	האבלות בספירת העומר	
24-25-26	משמעותה של ספירת העומר ; חג השבועות	
27	הצומות	
28	ימי האבלות לקראת תשעה באב והתפתחותם	

ג. דרישות קדם:

יכולת קריאה של טקסטים הלכתיים ברמה טובה.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

השתתפות (מתוקשבת) בהרצאות ובדיונים בפורום הקורס.
 השתתפות במפגשים פרונטליים במשך השנה.
 מטלות קריאה כהכנה וכהשלמה לשיעורים.
 מטלות חובה במהלך הקורס (שמונה מתוך עשר מטלות).

ה. מרכיבי הציון הסופי:

הציון הסופי מורכב ממטלות במהלך השנה וממבחן מסכם בסוף הקורס. המטלות חובה מהוות 20% מן הציון הסופי, והמבחן בסוף הקורס מהווה 80% מן הציון הסופי.

ו. ביבליוגרפיה (בנוסף לקריאת החובה המפורסמת באתר בצמוד לכל הרצאה):

1. גולדשמידט, דניאל, הגדה של פסח ותולדותיה, ירושלים: מוסד ביאליק, תשמ"ח, עמ' 5-72.
2. גילת, יצחק דב, פרקים בהשתלשלות ההלכה, רמת גן: אוניברסיטת בר אילן, תשנ"ב.
3. הלברטל, משה, מהפכות פרשניות בהתהוותן, ירושלים: הוצאת ספרים על שם י"ל מאגנס, תשנ"ז, עמ' 13-41, 168-173.
4. הנשקה, דוד, שמחת הרגל בתלמודם של תנאים, ירושלים: מאגנס, תשס"ז.
5. זוין, שמואל יוסף, המועדים בהלכה, ירושלים: תש"ס, עמ' רמה-רנה.
6. זוסמן, יעקב, "חקר תולדות ההלכה ומגילות מדבר יהודה; הרהורים תלמודיים ראשונים לאור מגילת 'מקצת מעשי תורה'", תרביץ נט (תש"ף), עמ' 11-76.
7. חלמיש, משה, הקבלה בתפילה בהלכה ובמנהג, רמת-גן: הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, תש"ס, עמ' 595-612.
8. טלמון, שמריהו, "חשבון הלוח של כת מדבר יהודה", מחקרים במגילות הגנוזות (בעריכת יגאל ידין וחיים רבין), ירושלים: היכל הספר, תשכ"א, עמ' 77-104.
9. ספראי, זאב ושמואל, הגדת חז"ל, ירושלים: כרטא, תשנ"ח.
10. קיסטר, מנחם, "עיונים במגילת מקצת מעשי התורה ועולמה: הלכה, תאולוגיה, לשון ולוח", תרביץ סה (תשנ"ט), עמ' 316-370.
11. שפרבר, דניאל, מנהגי ישראל, חלק א, ירושלים: מוסד הרב קוק, תשמ"ט, עמ' כ-סו. חלק ב, ירושלים: מוסד הרב קוק, תשנ"א, עמ' קא-קיו. קלח-קנג. חלק ג, ירושלים: מוסד הרב קוק, תשנ"ד, עמ' ג-לה, קעג-רכה.
12. תא שמע, ישראל מ., מנהג אשכנז הקדמון, ירושלים: הוצאת ספרים על שם י"ל מאגנס, תשנ"ב, עמ' 13-105.
13. הנ"ל, הלכה מנהג ומציאות באשכנז: 1000-1350, ירושלים: הוצאת ספרים על שם י"ל מאגנס, תשנ"ו, עמ' 13-35, 58-93.
14. תבורי, יוסף, מועדי ישראל בתקופת המשנה והתלמוד, ירושלים: מאגנס, תשנ"ה, עמ' 84-145.
15. הנ"ל, פסח דורות, תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 1996.
16. הנ"ל, "לתולדות המושג 'מוקפות חומה' בקשר לקריאת המגילה", סיני קב, (תשמ"ז), עמ' תתקכה-תתקל.